

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.06.1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98, ECLI:CZ:NS:1999:31.CDO.1908.1998.1

Číslo: 20/2000

Právní věta: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, zaniklé před 1. srpnem 1998, se vypořádá podle ustanovení občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. července 1998. I při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, zaniklého prohlášením konkursu, zůstává zachován princip rovnosti podílů manželů na společném majetku (§ 150, věta první, obč. zák.), manžel úpadce je však ustanovením § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon"), zbaven možnosti prosadit u majetku, se kterým úpadce podnikal, vypořádání jeho příkázáním do svého výlučného vlastnictví. Majetkem ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) citovaného zákona se ve spojení s ustanovením § 143 obč. zák. rozumí věci, pohledávky, jiná práva a jiné hodnoty ocenitelné penězi, nikoli však pasíva (např. společné dluhy manželů); ta totiž nemohou být součástí konkursní podstaty úpadce (§ 6 zákona), neboť v konkursním řízení jde o pohledávky úpadcových věřitelů, podléhající režimu ustanovení § 20 a násl. zákona. Nemovitosti, které jeden z manželů nabyl při podnikání za trvání manželství a s nimiž dále sám podnikal, zpravidla nejsou věcmi sloužícími výkonu jeho "povolání". Pohledávka manžela úpadce, založená po prohlášení konkursu rozhodnutím soudu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, je pohledávkou třetí třídy (§ 32 odst. 2 písm. c/ zákona). Řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce je zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty. Správce konkursní podstaty může zpeněžit jen věci, které již nemohou být z podstaty vyloučeny a o jejichž definitivní příslušnosti k podstatě nemá pochybnosti. Zpeněžení věci je zpravidla možné po marném uplynutím lhůty, kterou konkursní soud stanovil tomu, kdo uplatňuje, že věc neměla být do soupisu zařazena, k podání žaloby vůči správci, nebo po zamítnutí takové žaloby.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.06.1999

Spisová značka: 31 Cdo 1908/98

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 5. června 1997 vypořádal bezpodílové spoluvlastnictví manželů D., zaniklé prohlášením konkursu na majetek dlužníka M. D. (usnesením

téhož soudu ze dne 7. září 1995), a to tak, že do výlučného vlastnictví žalované přikázal z celkové masy bezpodílového spoluvlastnictví pouze část movitých věcí v hodnotě 97 500 Kč. Ostatní movité věci a nemovitosti (s výjimkou rodinného domku manželů) spolu s pohledávkami, jež se pojily s provozováním podniku úpadce (vše v hodnotě 185 000 000 Kč), přikázal do vlastnictví úpadce. Dále rozhodl, že rodinný dům manželů D. s označenou stavební parcelou, garáží a zahradou (nemovitosti v hodnotě 5 137 300 Kč se přikazují do jejich rovnodílného podílového spoluvlastnictví. Soud prvního stupně vypořádal bezpodílové spoluvlastnictví ke dni 29. prosinci 1995, kdy bylo podle jeho zjištění vyvěšeno usnesení o prohlášení konkursu na úřední desce konkursního soudu. Při vymezení předmětu vypořádání dospěl soud k závěru, že do něj nepatří majetkové vztahy, které se týkají manželů, ale nevznikly v souvislosti s bezpodílovým spoluvlastnictvím, pokud je účastníci neučinili předmětem řízení; lze řešit jen pohledávky a dluhy spojené s bezpodílovým spoluvlastnictvím. Prostředky získané úpadcem z (blíže neurčených) úvěrových smluv, jež uzavřel při podnikání, do bezpodílového spoluvlastnictví nezařadil, maje za to, že jeho součástí se staly až věci po vyčerpání úvěru za tyto prostředky pořízené. Dluhy úpadce podle soudu nelze vypořádat jinak než v režimu konkursního řízení. Odkazuje na zásady vypořádání vyjádřené v § 150 občanského zákoníku v rozhodném znění, tedy ve znění účinném do 31. července 1998 (dále též jen "obč. zák.") a na znění § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen "zákon"), přikázal tu část majetku s níž úpadce podnikal, úpadci a dodal, že je třeba chránit věřitele úpadce. Přikázání rodinného domku do podílového spoluvlastnictví manželů D. odůvodnil tím, že v něm budou společně bydlet a užívat jej. Movité věci přičtené žalované jsou dle soudu těmi, které tvoří zařízení a vybavení domku a prokazatelně nesloužily podnikání.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 4. června 1998 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil s tím, že "z konkursní podstaty úpadce budou v rámci konkursu uspokojovány zjištěné pohledávky věřitelů přihlášené do konkursu vedeného na jeho majetek u krajského soudu pod sp. zn. K 71/95". Proti svému rozsudku pak připustil dovolání. Podle odvolacího soudu je rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o výčtu věcí přikázaných manželům a výroku o vzniku podílového spoluvlastnictví, správný. K odvolacím námitkám žalované uvedl, že nemovitosti, s nimiž úpadce podnikal, prohlášením konkursu - v intencích § 14 odst. 1 písm. k) zákona - připadly do podstaty a soud nebyl oprávněn o nich rozhodnout jinak. O rozsahu majetku, se kterým úpadce podnikal, přitom neměl pochyb. Doplnění potvrzujícího výroku odůvodnil odvolací soud nutností úplného vyčerpání předmětu řízení, vycházející z toho, že při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, jehož předmětem jsou věci nabyté z úvěrových prostředků, je třeba určit, kdo je povinen k úhradě závazků vzniklých z úvěrových smluv. Dovolání soud připustil, jelikož přisuzuje zásadní význam řešení otázky rozsahu věcí, které mohou být přikázány do vlastnictví některého z manželů při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zaniklého prohlášením konkursu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná (zastoupena advokátem) včasné dovolání, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a uplatňujíc tak dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Podle dovolatelky měl soud vyhovět naprosto shodnému návrhu účastníků řízení. Tento závěr odůvodňuje tím, že s podanou žalobou zcela souhlasila, včetně právního odůvodnění, dále zásadou vázanosti soudu návrhem, znalostí konkursního řízení - potud, že eventuální výsledek řízení o vypořádání se promítá už v žalobě a že je předem porušen princip stejné účasti žalované na majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví - a zásadou, že při tomto vypořádání nelze vlastnictví nabýt, leč jen pozbyt. Soud prvního stupně návrhu vyhověl jen co do masy vypořádávaného majetku, čímž porušil zásady dané § 150 obč. zák., přihlížel pouze k právům věřitelů úpadce, jejichž ochrana mu nepřísluší a dovolatelku v podstatě zcela zbavil práv ke spornému majetku, nehledě na opomenutou nezletilou dceru účastníků. Argumentaci odvolacího soudu dovolatelka vytyká, že citací § 14 odst. 1 písm. k) zákona a odkazem na zásady vyjádřené v § 150 obč. zák. jen konstatoval známý stav a nehodnotil nepříznivý stav, jenž do budoucna vznikne založením spoluvlastnictví k rodinnému domku. Závěry odvolacího soudu má

dovolatelka za rozporné s těmi, jež v řízení o předběžném opatření vyslovil rozhodnutím ze dne 18. září 1997 (uváděje, že právo správce konkursní podstaty prodat věci, které by mohly při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví připadnout žalované, je omezeno jejím spoluvlastnickým právem). Žádné ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání – pokračuje dovolatelka – neodporuje zásadám pro vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví podle občanského zákoníku, ani je nemodifikuje. Samo vypořádání nijak neovlivňuje vymezení konkursní podstaty. Dovolatelka má za správný takový postup vypořádání, podle něž soud k návrhu správce vypořádá bezpodílové spoluvlastnictví podle zásad uvedených v občanském zákoníku, správce poté vyznačí v soupisu konkursní podstaty poznámku podle § 19 zákona v té části podstaty, která se stala výlučným vlastnictvím úpadcova manžela, soud podle § 19 odst. 2 zákona uloží tomuto manželovi lhůtu k podání vylučovací žaloby vůči správci a teprve tento spor rozhodne o rozsahu konkursní podstaty ve vztahu k bezpodílovému spoluvlastnictví úpadce. Proto požaduje, aby napadené rozhodnutí, případně též rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo zrušeno a věc vrácena k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle § 239 odst. 1 o.s.ř. Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o.s.ř. (tzv. "zmatečností"), a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jelikož tyto vady nebyly dovoláním namítány a z obsahu spisu nevyplývají, je dovolatelce u dovolání, jehož přípustnost byla založena ustanovením § 239 odst. 1 o.s.ř., k dispozici pouze dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 34/1994 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Tímto dovolacím důvodem, který žalobkyně jako jediný také uplatnila, je dovolací soud vázán, včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 1 a 3 o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že odvolací soud nevymezil právně významné otázky výrokem rozhodnutí (srov. náleží Ústavního soudu z 20. února 1997, sp. zn. [III ÚS 253/96](#), uveřejněný v příloze sešitu č. 7, ročníku 1997, Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), je dovolání přípustné pro všechny právní otázky, na nichž napadené rozhodnutí spočívá (za samozřejmého předpokladu, že jejich řešení bylo dovoláním zpochybněno). Povahu potvrzujícího rozsudku přitom napadené rozhodnutí neztrácí ani ve své "doplňující" části; ta totiž – jak se podává níže – žádná nová práva a povinnosti účastníkům řízení nezakládá.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Právní závěr, že úpadce s nemovitostmi, které soud v rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů přikázal do jeho výlučného vlastnictví, podnikal, je správný, neboť vychází z odpovídajících skutkových závěrů. Při absenci vad řízení jsou skutková zjištění o této otázce v dovolacím řízení napadnutelná pouze prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř.; ten však – jak rozvedeno výše – dovolatelka u dovolání přípustného podle § 239 odst. 1 o.s.ř. použít nemůže. Ze skutkového základu sporu, tak jak byl soudy zjištěn v předchozích stádiích řízení, proto Nejvyšší soud i v tomto směru vychází a poukazuje dovolatelky na údajně odlišné závěry, jež o povaze majetku manželů D. vyslovil v rozsudku ze dne 23. února 1995 krajský soud (uvedl-li, že účelem nabytí nemovitostí manželem žalované bylo rozmnožení majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví a zastavené nemovitosti proto nelze považovat pouze za věci, které svou povahou slouží výlučně výkonu povolání jen jednoho z manželů), ponechal jako bezvýznamnou stranou dalších úvah. Ostatně, úsudek, že věc neslouží výkonu povolání jen jednoho z manželů (úpadce), závěry o povaze majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, s nímž úpadce podnikal, nevyvrací, nýbrž podporuje. Tím je totiž řečeno, že věci (nemovitosti) nebyly v úpadcově výlučném vlastnictví (srov. § 143 obč. zák.); závěr, že nemovitosti, které jeden z manželů nabyt při podnikání za trvání manželství a s nimiž dále (sám) podnikal, nejsou věcmi sloužícími výkonu (jen) jeho "povolání" je přitom závěrem typově správným.

K právnímu posouzení věci je nutno uvést následující:

Jedním z účinků prohlášení konkursu na majetek dlužníka podle § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání v rozhodném znění (ke dni 7. září 1995), tedy ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb. a č. 84/1995 Sb., je, že zaniká úpadcovo bezpodílové spoluvlastnictví manželů a do konkursní podstaty spadá ta jeho část, s níž úpadce podnikal. Podle § 26 odst. 1 citovaného zákona je v takovém případě třeba provést vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů, přičemž správce konkursní podstaty je k provedení tohoto vypořádání oprávněn namísto úpadce, včetně podání návrhu na vypořádání soudem (odstavec 2, věta první, citované ustanovení). Dohodu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů je správce oprávněn uzavřít jen formou smíru schváleného soudem a před předložením soudu musí s dohodou projevit souhlas věřitelský výbor (odstavec 2, věta druhá a třetí, citované ustanovení).

Příslušná ustanovení občanského zákoníku jsou ve věci i nadále použitelná (včetně zásad, podle nichž má být bezpodílové spoluvlastnictví vypořádáno) ve znění účinném do 31. července 1998. Na bezpodílové spoluvlastnictví manželů zaniklé před 1. srpnem 1998 totiž ustanovení článku VIII. bodu 2 zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů (účinného od 1. srpna 1998), logicky nedopadá (majetek tvořící masu zaniklého avšak dosud nevypořádaného bezpodílového spoluvlastnictví se nemůže stát součástí společného jmění, jež by samo muselo prohlášením konkursu na majetek manžela – úpadce nebo zánikem manželství (srov. § 149 odst. 1 obč. zák., ve znění účinném od 1. srpna 1998) zaniknout.

Platí tedy, že podle § 150 obč. zák. se při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů vychází z toho, že podíly obou manželů jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Dále se přihlédně především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společných věcí. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

Ustanovení občanského zákoníku o zániku a vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů jsou k citovaným ustanovením zákona o konkursu a vyrovnání v poměru obecného ke zvláštnímu. Účel zákona o konkursu a vyrovnání, jímž je uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku (srov. § 1 odst. 1 zákona) a cíl konkursu – to jest dosažení poměrného uspokojení věřitelů z dlužníkovy majetku (srov. § 2 odst. 3 zákona), se tu prosazuje omezením smluvní volnosti účastníků řízení (nemožností správce a druhého z manželů vypořádat bezpodílové spoluvlastnictví mimosoudně) a omezením způsobu vypořádání ohledně majetku, se kterým úpadce podnikal. Zejména obsah ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) zákona výrazně modifikuje zásady, na nichž takové vypořádání – podle § 150 obč. zák. – obecně spočívá; v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu se ve specifických poměrech úpadku jednoho z manželů touto cestou prosazuje žádoucí ochrana konkursních věřitelů. V tom, že napadené rozhodnutí vychází z ustanovení, jež chrání věřitele úpadce i při vypořádání jeho bezpodílového spoluvlastnictví, tedy jeho nesprávnost nespočívá.

Vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu pak má – a dovolatelka se mylí, dovozuje-li opak – přímý vliv na vymezení konkursní podstaty. Ratio legis úpravy obsažené v ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) zákona tkví (pouze) v tom, že soud musí při rozhodnutí o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví tu část majetku, s níž úpadce podnikal, přikázat do výlučného vlastnictví úpadce; jen tak se totiž definitivně stane součástí konkursní podstaty (srov. § 6 zákona) zpeněžitelnou v dalším průběhu konkursního řízení (srov. § 27 a násl. zákona). Uvedené platí bez zřetele k tomu, zda úpadcův díl majetku bude coby důsledek takového vypořádání větší než díl majetku přikázaný druhému manželu. Samotným prohlášením konkursu však k rozdělení masy

majetku zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví (na část, která do konkursní podstaty spadá a bude do ní sepsána a na část zbývající, jež by připadla manželu úpadce) nedochází a děje se tak až rozhodnutím, jímž soud spoluvlastnictví vypořádá nebo schválí smír účastníků ve věci vypořádání.

Jinak řečeno, princip rovnosti podílů manželů na společném majetku (kvantitativní hledisko vypořádání) zůstává i v případě konkursu zachován, avšak manžel úpadce je ustanovením § 14 odst. 1 písm. k) zákona zbaven možnosti prosadit u majetku, se kterým úpadce podnikal, vypořádání jeho příkázáním do svého výlučného vlastnictví.

Majetkem ve smyslu § 14 odst. 1 písm. k) zákona se přitom (ve spojení s § 143 obč. zák.) rozumí věci (movité i nemovité), pohledávky, jiná práva (např. práva průmyslová) a jiné hodnoty ocenitelné penězi, nikoli však pasíva, tedy (typicky) společné dluhy manželů; ta totiž nemohou být součástí konkursní podstaty úpadce (§ 6 zákona), neboť v konkursním řízení jde o pohledávky úpadcových věřitelů, podléhající režimu ustanovení § 20 a násl. zákona. Hodnotový rozdíl mezi majetkem přikázaným takto úpadci a majetkem přikázaným manželu úpadce je (ponecháme-li stranou vypořádání společných dluhů manželů a realizaci zásady vyjádřené v druhé větě ustanovení 150 obč. zák.) důvodem k určení částky, již bude manžel, který nerovnoměrným rozdělením získal do výlučného vlastnictví majetek vyšší hodnoty, povinen z titulu vypořádání doplatit druhému z manželů. Již dříve (ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, pod bodem XXXIV. stanoviska) přitom Nejvyšší soud formuloval závěr, že je-li takto v průběhu konkursu založena pohledávka manžela úpadce, není tuto pohledávku - ač jde obecně o pohledávku třetí třídy a nikoli o pohledávku za podstatou - třeba přihlašovat do konkursu.

Jelikož do konkursní podstaty bez dalšího náleží majetek, který dlužníkovi patřil v den prohlášení konkursu (srov. § 6 zákona), je povinností správce konkursní podstaty zařadit po prohlášení konkursu do soupisu konkursní podstaty všechny věci náležející do bezpodílového spoluvlastnictví úpadce, avšak s poznámkou, že dosud neproběhlo vypořádání. Rozhodnutí, kterým soud na základě požadavku obsaženého v § 26 odst. 1 zákona bezpodílové spoluvlastnictví vypořádá (lhostejno, zda k návrhu správce nebo k návrhu úpadcova manžela podanému vůči správci), je pak podkladem pro vyloučení věcí, jež byly přikázány manželu úpadce, z konkursní podstaty. Správce tak učiní u příslušných položek soupisu konkursní podstaty poznámkou o výsledku řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví. Řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví je tu zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem (incidenčního sporu), kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který v případě, že důvodem zařazení věci do soupisu byla jen okolnost, že nedošlo k vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce, nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty. Žaloba o vyloučení věci z konkursní podstaty vycházející z toho, že soud věc v rámci vypořádání již přikázal do výlučného vlastnictví manžela úpadce, není nutná. Výsledek řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zaniklého prohlášením konkursu je správce (i jako účastník řízení), stejně jako konkursní soud, povinen respektovat; konkursnímu soudu proto ani nepřisluší vyzývat manžela úpadce po proběhnuvším vypořádání k podání vylučovací žaloby.

Rozpornost závěrů odvolacího soudu - a tudíž ani nesprávnost právního posouzení věci v napadeném rozhodnutí - neplyne ani z rozhodnutí vrchního soudu ve věci předběžného opatření; závěry formulované při rozhodování o předběžném opatření se totiž od závěrů vyslovených v rozhodnutí konečném lišit mohou (to je dáno již "předběžnou" povahou rozhodnutí). Právo správce konkursní podstaty zpeněžit věci, které by mohly při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví připadnout žalované, je (s výjimkou situace, kdy zpeněžením odvracel hrozící škodu na sepsaném majetku) navíc omezeno jen pro dobu trvání sporu kterým má být s definitivní platností vyřešena otázka zařazení věci do konkursní podstaty. Toto omezení se podává již z ustanovení § 19 a § 27 a násl. zákona, bez zřetele k tomu, že uvedená zásada byla vyjádřena též v rozhodnutí o předběžném opatření. Správce totiž může zpeněžit jen věci, které již nemohou být (typicky postupem podle § 19 odst. 2 zákona) z

konkursní podstaty vyloučeny a o jejichž definitivní příslušnosti ke konkursní podstatě tak nemá pochybnosti. Zpeněžení věci (tam, kde správce pochybnosti původně měl) je zpravidla možné po marném uplynutím lhůty, kterou konkursní soud stanovil tomu, kdo uplatňuje, že věc neměla být do soupisu zařazena, k podání žaloby vůči správci, nebo po zamítnutí takové (včas podané) žaloby (srov. § 19 odst. 2 zákona). V případě bezpodílového spoluvlastnictví úpadce odpadá možnost vyloučení věci z podstaty právě rozhodnutím soudu o vypořádání.

Co do námitky dovolatelky, že při shodném procesním postoji účastníků měl soud žalobě vyhovět tak jak byla podána, když jí byl vázán, lze uvést, že rozhodnutí soudu, které by nerespektovalo způsob vypořádání majetku, s nímž úpadce podnikal, předepsaný ustanovením § 14 odst. 1 písm. k) zákona, by bylo nezákonné. Výklad podávaný soudní praxí je jednotný i v tom, že v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů soud návrhem (žalobou) vázán není, neboť z právního předpisu (zde z ustanovení § 150 obč. zák. ve spojení s § 14 odst. 1 písm. k) zákona) vyplývá - ve shodě s ustanovením § 153 odst. 2 a § 206 odst. 2 o.s.ř. - určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (srov. např. zhodnocení praxe soudů při výkladu a aplikaci ustanovení novely občanského soudního řádu /zákon č. 49/1973 Sb./, schválené usnesením pléna bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze 16. prosince 1974, sp. zn. [PlsF 2/74](#), uveřejněné pod číslem 1/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 6-7).

Dovolání je přesto důvodné.

N e j v y š š í s o u d proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Zásadám vypořádání plynoucím z ustanovení § 150 obč. zák. především neodpovídá - přes jejich modifikaci ustanoveními zákona o konkursu a vyrovnání - způsob vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví ohledně rodinného domku a souvisejících nemovitostí.

Právní teorie i soudní praxe sice připouští, že zaniklé bezpodílové spoluvlastnictví manželů lze vypořádat i tím, že věc bude přikázána po podílového spoluvlastnictví (bývalých) manželů, jde však o postup výjimečný, jenž má zpravidla původ v dohodě nebo alespoň souhlasných procesních postojích účastníků řízení, a k němuž soud přistoupí jen odůvodňují-li to okolnosti konkrétního případu; takový postup totiž popírá vlastní cíl vypořádání, jímž obecně je ukončení spoluvlastnického vztahu (likvidace zvláštního podvojného vlastnictví, které mimo manželství existovat nemůže). Je-li dále vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví předpokladem následného zpeněžení vypořádaného majetku v konkursu (té části, jež zůstane v podstatě), musí být provedeno způsobem, který nebude klást zpeněžení další překážky. Přikázáním označených nemovitostí do rovnodílného podílového spoluvlastnictví manželů D. by se nepochybně ztížila možnost zpeněžení úpadcova podílu na věci v konkursu. Pomineme-li předkupní právo realizovatelné dovolatelkou podle § 140 obč. zák. i v konkursu (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 8/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), by prodej úpadcova podílu na věci byl závislý na ochotě zájemce o koupi sdílet spoluvlastnictví věci se žalovanou, případně vést spor o zrušení podílového spoluvlastnictví; již proto zvolený způsob vypořádání těchto nemovitostí vhodný není.

Za rozhodné pro způsob vypořádání tohoto majetku však Nejvyšší soud má závěry o významu zásady rovnosti podílů obou manželů na společném majetku, jde-li o bezpodílové spoluvlastnictví zaniklé prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich. Slouží-li uvedené nemovitosti potřebám obou manželů a jejich nezletilé dcery (srov. dále § 150 odst. 1, větu třetí, obč. zák.), pak se zřetelem k hodnotě věcí, jež byly přikázány úpadci a zjevné nevhodnosti vypořádání nemovitostí přikázáním do podílového spoluvlastnictví manželů, odpovídá popsáním principům vypořádání, aby výlučnou

vlastníci byla určena žalovaná.

Odvolací soud rovněž pochybil výrokem o uspokojování zjištěných pohledávek věřitelů přihlášených v označeném konkursu z konkursní podstaty. Tento výrok je z pohledu rozhodnutí o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví bezcenný a co do svého dopadu do poměrů konkursního řízení zavádějící. Zásada, že z konkursní podstaty se uspokojují zjištěné pohledávky konkursních věřitelů, je toliko opakováním důsledků plynoucích přímo ze zákona o konkursu a vyrovnání (srov. § 20 až § 25 a § 30 až § 33 zákona), navíc – ve spojení s tím, že má jít o pohledávky “přihlášené” – opakováním nepřesným a tudíž i nesprávným. Z konkursní podstaty totiž podle § 27 odst. 5 a § 31 odst. 1 zákona mohou být uspokojeny i pohledávky věřitelů, které se přihlašovat nemusejí.

V rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v tzv. širším smyslu se na návrh účastníků vypořádávají i společné dluhy manželů, které vznikly za trvání manželství, ať již v souvislosti s jejich bezpodílovým spoluvlastnictvím, či nikoli (shodné závěry rozhodovací praxe plynou např. z rozboru a zhodnocení rozhodovací činnosti soudů v ČSR ve věcech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a stanoviska občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSR k výkladu zákonných ustanovení o bezpodílovém spoluvlastnictví, z 3. února 1972, sp. zn. [Cpj 86/71](#), uveřejněného pod číslem 42/1972 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek /dále též jen “R 42/1972”/, str. 262-263) a – ve shodě s § 150, větou druhou, obč. zák. – dluhy jen jednoho z manželů vzniklé při pořizování majetku náležejícího do bezpodílového spoluvlastnictví (srov. např. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 57/1970 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek /dále též jen “R 57/1970”). Přitom vždy platí, že vypořádání těchto závazků nezasahuje do práv a povinností třetích osob (věřitelů a jiných), které nejsou účastníky řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a jimž zůstávají nedotčena všechna jejich práva i námitky (srov. R 42/1972, str. 263).

Napadeným rozhodnutím ani rozhodnutím soudu prvního stupně nebyly vypořádány společné dluhy manželů, jejichž existence nebyla účastníky ani tvrzena (s přihlédnutím k tomu, že jeden z manželů je v úpadku, by k úhradě jejich nesplacených zůstatků museli být oba manželé stejně zavázáni rovným dílem). Kritizovaným výrokem měly být zjevně postiženy pouze dluhy úpadce. Podobný výrok ovšem neobstojí již proto, že úpadce má obecně povinnost k úhradě všech svých dluhů (nejen těch, pohledávek, jež byly v konkursu přihlášeny a zjištěny); toliko ji na něm za trvání konkursu nelze vynutit jinak než v rámci konkursního řízení, za podmínek stanoveným zákonem o konkursu a vyrovnání.

Rozsudek odvolacího soudu pak postrádá argumentaci odůvodňující absenci výroku o dorovnání podílu žalované se zřetelem k hodnotě věcí a pohledávek přikázaných úpadci a k hodnotě věcí a pohledávek přikázaných jí. Tato argumentace je nutná i tehdy, má-li absence dotčeného výroku původ v zohlednění dluhů jen jednoho z manželů vzniklých při pořizování majetku náležejícího do bezpodílového spoluvlastnictví. Přitom nemůže být pominuta též zásada, podle níž to, co každý z manželů vynaložil na společný majetek ze svého, má mu být uhrazeno ze společného majetku, druhým manželem jen ve výši odpovídající poměru velikosti podílu, kterého se každému z nich dostává z bezpodílového spoluvlastnictví (srov. R 57/1970), redukované podle poměru, v němž došlo ke snížení hodnoty věci za trvání bezpodílového spoluvlastnictví (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 43/1974 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Právní posouzení věci je v dotčeném směru neúplné a tudíž i nesprávné.

Lze tudíž uzavřít, že dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. byl dovolatelkou zčásti uplatněn právem a napadené rozhodnutí proto za správné míti nelze. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o.s.ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 1, část věty za středníkem, o.s.ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta první, o.s.ř.).